

-
-
-

УДК 336:334.012.82

Ієрусалимов В. І.

*аспірант кафедри фінансів та банківської справи
Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»*

Шаповал С. Л.

*аспірант кафедри фінансів
Київського національного торговельного-економічного університету*

Ierusalimov V. I.

*Postgraduate Student of Finance and Banking Department
Private Higher Education Institution «European University»*

Shapoval S. L.

*Postgraduate Student of
Finance Department
Kyiv National University of Trade and Economics*

ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

PURPOSES AND TASKS OF UKRAINIAN FINANCIAL SYSTEM IN MODERN STAGE OF EUROPEAN INTEGRATION

Анотація. У роботі досліджується вплив євроінтеграційних процесів на основні цілі та завдання фінансової системи України. Проведено співставлення понять «ціль» та «завдання». Розкрито основні завдання фінансової системи. Наведено приклади успішного вирішення конкретних завдань фінансової системи на сучасному етапі. Проведено аналіз відображення даних процесів на економічній ситуації в Україні.

Ключові слова: завдання фінансової системи, економічний розвиток, зростання ВВП, модернізація економіки, залучення інвестицій.

Вступ та постановка проблеми. На разі актуальною є оцінка впливу фінансової системи на рівень розвитку національної економіки, тому в контексті пошуку джерел економічного зростання активізуються дискусії стосовно ефективності існуючої фінансової системи країни. Розкриття теоретичних засад трансформації фінансової системи України, що знаходять своє відображення в результатах наукових досліджень, у подальшому надає можливість їх використання у фінансовій діяльності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні розробки по даній проблематиці досліджувалися у працях вітчизняних вчених: О.І. Барановського, Ю.Я. Вавилова, О.Д. Василика, О.С. Власюка, Д.М. Дмитренко, М.М. Єрмошенка, О.В. Коваленко, О.М. Ковалюка, О.П. Крайника, М.І. Крупки, Є.О. Медведкіної, І.Р. Михасюка, О.В. Луцишина, В.М. Опаріна, В.В. Прядка, В.М. Родіонової, В.Ф. Столярова, С.Г. Шклярука, В.М. Федосова та ін.

Проте варто зазначити, що процес трансформації фінансової системи не є сталим явищем, тому дослідження в даному напрямку є завжди необхідними та актуальними.

Метою даної роботи є визначення цілей та завдань фінансової системи України у процесі її трансформації відповідно до європейських норм та стандартів.

Результати дослідження. Цілі та завдання взаємопов'язані та взаємообумовлені, вони знаходяться в певному співіснуванні. Виконання поставленого завдання включає в себе постановку мети, заради якої воно виконується.

Розмежуючи категорії «ціль» та «завдання», вчені зазначають, що «ціль» – поняття стратегічне, яке визначає напрямок та результат діяльності, а «завдання» – поняття тактичне, складова частина цілі, яка займає підпорядковане положення та зв'язана з певною ситуацією. Ціль повинна відрізнятися стійкістю. Завдання можуть виникати, розвиватися, зникати в певний проміжок часу [3, с. 59].

Ціль – це уявлення про, так би мовити, сталий, стійкий, остаточно сформований кінцевий результат певної діяльності.

Завдання можна визначити як запланований для виконання обсяг роботи, певну настанову, розпорядження, що має поставлену мету.

Що стосується фінансової системи держави, вона виконує своє головне завдання [9]: забезпечення максимальної мобілізації наявних у суспільстві фінансових ресурсів та залучення при обґрунтованих потребах їх ззовні, установлення передумов для їх ефективного використання і максимізації на цій основі виробництва ВВП.

По суті, таке головне завдання є ціллю функціонування фінансової системи, вона має складний та комплексний характер, адже порушує не лише проблеми внутрішньої мобілізації фінансових ресурсів суспільства, а й необхідність зовнішніх залучень і запозичень. Відповідно, з'являються і потребують вирішення питання майбутнього обслуговування державного боргу та пов'язаного з ним боргового навантаження на бюджет тощо. Крім того, слід враховувати і той факт, що зовнішні запозичення здійснюються з дотриманням країною-реципієнтом певних умов, що може суперечити цілям національної безпеки й самостійності у реалізації фінансової політики держави.

О.В. Коваленко вважає, що перелік завдань, які ставляться перед фінансовою системою, формується у процесі розробки фінансової політики, стратегій та програм соціально-економічного розвитку країни, окремих галузей, територій тощо. У зв'язку з цим авторкою запропоновано їх систематизувати на підставі трьох напрямів фінансового впливу на економіку та соціальну сферу:

- фінансового забезпечення потреб відтворення;
- фінансового регулювання економічних і соціальних процесів;
- фінансового стимулювання результатів діяльності.

Науковець також доводить, що таке формування завдань у галузі фінансів сприятиме координації управлінських рішень на різних рівнях управління економікою та їх практичній реалізації [5].

Виходячи із вищезгаданих положень та спираючись на науковий доробок вітчизняних науковців, можемо розглянути більш детально основні цілі та завдання, що знаходяться під впливом трансформаційних процесів.

Забезпечення сталого збалансованого розвитку економічної системи на основі зростання обсягу ВВП. Одне з головних завдань фінансової системи можна вирішити за допомогою сприяння щодо залучення всіх тимчасово вільних коштів та отриманих доходів через інституції фінансового ринку задля забезпечення виробництва ВВП.

Економічне зростання досягається шляхом стимулювання довгострокових інвестицій у реальний сектор. Але задля цього необхідне формування певної довгострокової ресурсної бази, прозорий ринок акцій, реформування фінансових інструментів та стимулювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

Отже, фінансова система повинна створювати нові фінансові інститути, інструменти, послуги.

В нинішніх умовах до головних здобутків української економіки системи можна віднести поступове перезавантаження фінансової системи та ріст її показників. Так, у 2016 р. прогнозується 2% зростання ВВП проти падіння на 12% у 2015 р., зниження темпів інфляції до 12%, зростання експорту та імпорту до 7%, курс гривні в межах 24,1–24,4 грн./\$, підвищення соцстандартів на 12,5%.

Згідно з Постановою КМУ № 558, за оптимістичним сценарієм економіка України у 2017 р. зросте на 3,5%, а у 2018 і 2019 рр. – на 4%.

За песимістичним сценарієм зростання у 2017 р. становитиме всього 1%, а у 2018 і 2019 рр. – 3%.

Концентрація та спрямування фінансових ресурсів на розвиток пріоритетних галузей економіки та подолання існуючих диспропорцій розвитку економічної системи. Спрямування фінансових ресурсів на модернізацію тих галузей економіки, що мають потенціал до економічного зростання, є пріоритетним завданням щодо успішної трансформації фінансової системи. Для цього впроваджуються заходи стимулюючого характеру для залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки та застосування пільг.

Однією з основних та пріоритетних галузей економіки України є аграрна галузь. Так, у 2015 р., рекордний урожай зернових становив 61 млн. т, а доля експорту в кінці грудня 2015 р. з початку маркетингового 2015–2016 року становила 21 млн. т, що на 18% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

У 2016 р. за допомогою міжнародних інвесторів планується залучити 1 млрд. дол. інвестицій, що збільшить урожайність у три рази, та підвищить доходи сільськогосподарських виробників.

Щодо сприяння інвестиційним проектам загалом, то тут можна зауважити, що вперше з початку 2014 р. рівень інвестицій почав неухильно збільшуватись. Так, у другому кварталі 2015 р. інвестиції виросли до 42,85 млрд. дол., що на 1,48 млрд. більше, ніж на квартал раніше.

Більш за все притік інвестицій підпадає під промислову частку – 31,5%, або 13,499 млрд. дол., у сферу фінансової та страхової діяльності акумульовано 25,9%, тобто 11,078 млрд. від загального об'єму, на підприємства

зовнішньої торгівлі та ремонту автотранспортних засобів – 5,687 млрд., або 13,3%, організації, які займаються нерухомістю, – 3,583 млрд., або 8,4%, професіональну, наукову та технічну діяльність – 2,398 млрд., або 5,6%.

Звісно, йдуть позитивні зміни у напрямку інвестування, але для проектів, що відіграють роль для функціонування ринків капіталу, перш за все необхідна стійка національна валюта. Можна сказати, що гривня дійсно призупинила падіння та девальвацію і тримається на стійкому рівні, але, тим не менш, ще однією необхідною умовою для сприяння розвитку ринку капіталу є кредитний рейтинг. Але тут ми спостерігаємо невтішні показники. Так, Україна входить до трійки країн, економіка яких має переддефолтний стан. Отже, мало лібералізувати законодавство чи зменшити тиск на інвесторів. Необхідно покращити всю структуру фінансової системи задля залучення інвестицій на рахунок ринку капіталу.

Знаходження раціональної пропорції між темпами розвитку фінансової системи та реального сектору економіки. Досвід розвинених країн засвідчує, що саме випереджальні темпи розвитку фінансової системи щодо реального сектору економіки забезпечують спроможність економіки до стійкого зростання [8]. Проте надмірний розвиток, зокрема, спекулятивних сегментів фінансового ринку призводить до можливості концентрації ризиків і спричиняє появу системних криз. Науковці наголошують, що розвиток фінансового сектору повинен відповідати і підкріплюватись розвитком реального сектору економіки [2, с. 11]. Тому у розвитку фінансової системи необхідно забезпечити не лише оптимальний баланс у темпах розвитку її окремих ланок та реального сектору економіки, а й запобігати формуванню спекулятивного попиту та пропозиції фінансових ресурсів.

Забезпечення фінансової стійкості окремих ланок фінансової системи. Успішне функціонування фінансової системи залежить від різноманітної взаємодії її сфер та ланок, що впливає на стійкість та ефективність даної системи. Але щоб досягти стабільності та стійкості у фінансовій сфері, необхідно провести ряд необхідних реформ: банківську, податкову та митну. Проведення конкурсу на заміщення посад, що вплине на боротьбу із корупцією та зміни до законодавства відповідно до європейських норм та стандартів, є необхідними кроками під час трансформаційних процесів.

Також базисом стійкості фінансової системи та економіки в цілому є курс національної валюти. Основними способами впливу для боротьби з інфляцією та стабілізацією курсу гривні є проведення різних ринкових та адміністративних заходів, серед яких зміна процентної ставки НБУ по кредитах, викуп надлишку валюти на ринку, запровадження імпорتنих тарифів та поповнення золотовалютних резервів завдяки кредитам Міжнародного валютного фонду.

Згідно з бюджетом на 2016 р., курс гривні буде триматися на позначці 24,1 грн. за один американський долар. Але на зниження валютного курсу може вплинути цикл підвищення ставок започаткованих Федеральною системою США, що призведе до тиску на валюти країн, що розвиваються, та зниження цін на сталь та зернові, що є основою українського експорту.

Забезпечення раціонального розміщення фінансових ресурсів, достатніх для виробництва необхідного обсягу ВВП та досягнення максимальної ефективності їх використання. Організація руху грошових потоків через ланки та сфери фінансової системи повинна сприяти формуванню у кожного суб'єкта доходів, що відображають його продуктивність і є достатніми для забезпечення потреб його діяльності [7].

Суб'єкти фінансово-господарської діяльності несуть відповідальність за раціональне розміщення та використання фінансових ресурсів. Це вимагає координації заходів у бюджетній, банківській, валютній, зовнішньоекономічній сферах тощо.

Так, якщо взяти за приклад зовнішньоекономічну сферу, то тут можна відзначити спрощення дозвільних процедур та зменшення тарифів з боку держави. Також потрібно відзначити зону вільної торгівлі з ЄС, активну співпрацю з Канадою, Туреччиною, Ізраїлем та Єгиптом у напрямку збільшення активізації торгівлі. Усе це збільшить надходження іноземної валюти до країни, а також стимулює виробників до покращання якості товарів через конкуренцію.

Встановлення оптимальних пропорцій розподілу і перерозподілу виробленого ВВП з метою повного забезпечення потреб громадян, підприємств, держави. Можна відмітити, що 2016 р. проголошено роком децентралізації, тому перерозподіл ВВП тут відіграє важливу роль. Фіскальна децентралізація покликана покращити надавання якості послуг на місцях та збільшити ефективність використання коштів.

Але незважаючи на приріст розподілу з 5,2% ВВП до 6,5%, це все одно є недостатнім показником для ефективної реформи децентралізації у сфері фінансів.

Щодо фінансів підприємств, необхідно відзначити, що саме вони формують основу фінансової системи та забезпечують виробництво ВВП. У цій сфері спостерігається надмірне фіскальне навантаження на доходи підприємств, що, у свою чергу, не дивлячись на збільшення обсягу коштів за короткий період часу, призводить у майбутньому до росту тіньової економіки.

У сфері розв'язання соціально-економічних завдань необхідно відзначити зміни щодо пенсійного забезпечення. Так, відбувається поетапне підвищення на п'ять років пільгового пенсійного віку для жінок та збільшення страхового стажу для осіб, які мають право на пільгову пенсію.

Для обчислення пенсії будуть застосовувати середню заробітну плату (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за 2012, 2013, 2014 рр. Пенсії працюючим пенсіонерам будуть виплачувати у розмірі 85%, але не менше 1 423 грн. Ця норма діятиме до 1 січня 2016 р.

Пенсії військовим, інвалідам I–III груп, учасникам АТО, членам загиблих учасників бойових дій скорочуватися не будуть.

Особам у період роботи на посадах, які дають право на призначення спеціальних пенсій (народні депутати, державні службовці та прирівняні до них особи, судді, прокурори та ін.), пенсії, призначені відповідно до чинного законодавства України, не виплачуватимуться.

Інші зміни, що стосуються соціально-економічної сфери та є надзвичайно актуальними – це виплати та зарплати військовослужбовців. Українцям, яких призвуть на строкову службу до армії, будуть виплачувати дві мінімальні заробітні плати у розмірі 2 436 грн. Також пропонується скасувати обмеження щодо безплатного одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів, зубопротезування, надання знижок плати за користування житлом, комунальні послуги тощо. Нині такі пільги надаються лише за умови, «якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Формування страхових фондів з метою забезпечення відшкодування втрат фінансових ресурсів і доходів та встановлення максимальних передумов для використання

коштів даних фондів у кругообігу ресурсів. Грошові фонди, які призначені для соціальних, попереджувальних, відновних та інших цілей, є фундаментальною основою державного страхування, що належить до системи державних фінансів, та їх використання не має інвестиційного призначення.

У тому випадку, якщо страхування забезпечується через приватні страхові компанії, що є звичайними суб'єктами підприємництва, вони виконують роль фінансових посередників на ринку з економічної точки зору.

Отже, кошти страхових фондів можуть використовуватися як інвестиційний та кредитний ресурси у фінансовій системі та підпорядковуватися ринковим законам попиту та пропозиції.

У цій сфері можна віднести такі позитивні зміни. Тепер за запитом Міністерства фінансів може бути розкриті банківська таємниця для перевірки достовірної інформації, поданої фізичними особами для нарахування та отримання соціальних виплат, пільг, субсидій, пенсій, заробітних плат, інших виплат, які здійснюються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, коштів Пенсійного фонду і фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Забезпечення модернізації фінансової системи у відповідь на глобальні зміни фінансової архітектури. Як було зазначено вище, сучасна фінансова система не може роз-

глядатися відособлено від системи міжнародних фінансів, зокрема, світових фінансових ринків та міжнародних фінансових інституцій, що формують сучасну фінансову архітектуру. Відкритість фінансового сектору України робить його надзвичайно вразливим до впливу світових фінансів. Ускладнення світогосподарських зв'язків, поширення впливу транснаціональних корпорацій, вихід фінансово-промислових груп на наднаціональні ринки, лібералізація та інтеграція національних фінансових ринків призводить до відриву грошових потоків від реального сектору національних економік. Під впливом процесів глобалізації світової економіки фінансовий сектор стає носієм фінансових шоків та посилює взаємозалежність фінансових систем різних країн. Таким чином, національна фінансова система повинна використовувати не лише можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів на вигідних умовах, а й враховувати загрози поширення негативних наслідків коливань світових фінансових ринків, запобігаючи поширенню спекулятивних впливів на національний фінансовий ринок [6, с. 236–241].

Висновки. Сучасні трансформаційні процеси відображають актуальний стан розвитку української держави, а також перехід до європейської моделі її ринкової економіки. Вони необхідні, так як покликані оздоровити національну економіку, зокрема шляхом удосконалення її фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка про роботу Фонду державного майна України та хід виконання Державної програми приватизації у I кварталі 2015 р.
2. Дзюблук О.В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки : [монографія] / О.В. Дзюблук, О.Л. Малахова. – Тернопіль : Вектор, 2008. – 324 с.
3. Клименко Н.И. Криминалистика как наука : [монографія] / Н.И. Клименко. – К. : Правник, 1997. – 148 с.
4. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит: теорія і практика : [навч. посіб.] / Д.І. Коваленко, В.В. Венгер. – К. : ЦУЛ, 2013. – 578 с.
5. Коваленко О.В. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізаційних процесів : автореф. дис. ... к. е.н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.В. Коваленко ; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів. – 2015. – 21 с.
6. Мостовенко Н.А. Основные задания финансовой системы в условиях трансформации финансовой среды / Н.А. Мостовенко, М.С. Забедук // Економічний форум. – 2014. – № 4. – С. 236–241.
7. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : [навч. посіб.] / В.М. Опарін ; 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
8. Щодо формування макропроденційного підходу до управління фінансовою системою : аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/996/>.
9. Юхименко П.І. Теорія фінансів : [підручник] / П.І. Юхименко ; за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
10. Бельский К.С. Финансовое право / К.С. Бельский [и др.] ; под. ред. С.В. Запольского. – М. : ЭКСМО, 2006. – С. 33.

Аннотація. В работе исследуется влияние евроинтеграционных процессов на основные цели и задачи финансовой системы Украины. Проведено сопоставление понятий «цель» и «задача». Раскрыты основные задачи финансовой системы. Приведены примеры успешного решения конкретных задач финансовой системы на современном этапе. Проведен анализ отображения данных процессов на экономической ситуации в Украине.

Ключевые слова: задача финансовой системы, экономическое развитие, рост ВВП, модернизация экономики, привлечение инвестиций.

Summary. This article is about the influence of European integration processes on the main purposes and tasks of the financial system of Ukraine. It's given the compression of term «purpose» and «tasks». It's defined the revelation of the main tasks of the financial system. The analysis displays the economic situation in Ukraine and show examples of successful solving specific problems of the financial system today. Experiment analysis of the information process on the economic situation in Ukraine.

Key words: problem of the financial system, economic development, GDP growth, modernization of the economy, attracting investment.